

Raad van Beheer
houden van honden

‘FAIRFOK’

Projectplan gezonde en sociale hond in Nederland

Initiator:

Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland

Ondersteund door:

Universiteit Utrecht Faculteit Diergeneeskunde, Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD), Wageningen University and Research Centre, Koninklijke Hondenbescherming, Platform Verantwoord Huisdierenbezit (PVH), Stichting Zeldzame Huisdierenrassen (SZH), Landelijk InformatieCentrum Gezelschapsdieren (LICG), HAS Hogeschool Den Bosch, Citaverde College.

©2014, Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland, Amsterdam
Niets uit deze publicatie mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Raad van Beheer op Kynologisch Beheer in Nederland.
Tekst: Raad van Beheer i.s.m. ondersteunende organisaties. De Dierenbescherming wordt niet genoemd als ondersteunende organisatie, maar heeft wel bijgedragen geleverd. In de tekst wordt indien relevant verwezen naar de organisatie die bron c.q. afzender is van de desbetreffende tekst.
Samenstelling en eindredactie: Jan Dobbe, Leiden

‘FAIRFOK’

PROJECTPLAN GEZONDE EN SOCIALE HOND IN NEDERLAND

Initiator:
Raad van Beheer
op Kynologisch Gebied in Nederland

Ondersteund door:
Universiteit Utrecht Faculteit Diergeneeskunde, Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD), Wageningen University and Research Centre, Koninklijke Hondenbescherming, Platform Verantwoord Huisdierenbezit (PVH), Stichting Zeldzame Huisdierenrassen (SZH), Landelijk InformatieCentrum Gezelschapsdieren (LICG), HAS Hogeschool Den Bosch, Citaverde College.

Over de Raad van Beheer

Over de Raad van Beheer

De Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland (Raad van Beheer) is dé koepelorganisatie voor de kynologie in ons land. Kynologie staat voor alles dat te maken heeft met relaties tussen mensen en (ras)honden. Ze omvat kennis van het fokken van honden, maar ook kennis op het gebied van gezondheid en welzijn van honden. Ook alle vormen van hondensport worden gerekend tot de kynologie.

Bij de Raad van Beheer zijn meer dan 300 verenigingen aangesloten, te weten rasverenigingen, kynologenclubs en bijzondere verenigingen. De Raad van Beheer ondersteunt de besturen van de aangesloten leden bij de voorbereiding, vorming en uitvoering van het beleid. Het bureau van de Raad heeft zo'n veertig medewerkers in dienst.

De Raad van Beheer staat voor gezonde en sociale (ras)honden met een goed welzijn. Dat betekent dat gezondheid, welzijn en sociaal gedrag van (ras)honden voorop staan. Pas als deze aspecten geborgd zijn, kan worden gestuurd op andere aspecten die met het fokken, aanschaffen en houden van (ras)honden te maken hebben. Daartoe gaat de Raad in gesprek met zijn leden en hun achterban, maar ook met de politiek, de overheid, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en bedrijfsleven.

Samenwerking

In oktober 2013 ondertekende c.q. ondersteunde een aantal stakeholders uit de gezelschapsdierensector*) een intentieverklaring waarmee zij zich bereid verklaarden een gezamenlijke poging te doen om te komen tot een gezonde en sociale hond in Nederland. De gezamenlijke visie luidt:

> *'Wanneer er gefokt wordt met honden zijn gezondheid, gedrag en welzijn leidend. Dit impliceert dat pas op zaken als uiterlijk gestuurd kan worden als gezondheid, welzijn en sociaal gedrag van reu, teef en puppies geborgd zijn.*
>
> *Een ieder heeft hierbij een eigen verantwoordelijkheid. Dit geldt niet alleen voor de organisaties die actief zijn in de gezelschapsdierensector, maar ook voor individuen die op enigerlei wijze met honden in aanraking komen. Zo moet de fokker een 'eerlijk product' fokken waarbij gezondheid, welzijn en gedrag leidend zijn en moet de consument zich goed laten voorlichten en weten waar op te letten alvorens een pup aan te schaffen. Om dit mogelijk te maken, zullen daarvoor de tools aanwezig moeten zijn.*
>
> **Uitgangspunt voor alle betrokkenen is dat gezondheid, gedrag en welzijn belangrijker worden gevonden dan het uiterlijk.'**

**) Raad van Beheer, Universiteit Utrecht / Faculteit Diergeneeskunde, Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD), Wageningen UR, Koninklijke Hondenbescherming, Platform Verantwoord Huisdierenbezit, Stichting Zeldzame Huisdierenrassen, Landelijk InformatieCentrum Gezelschapsdieren (LICG), HAS Hogeschool Den Bosch, Citaverde College, Dibevo*

INHOUD

1. INLEIDING **9**

1.1 Waarom rashonden? **9**

1.2 'Fairfok' **9**

1.3 Waarom dit project? **9**

1.4 Groeimodel **10**

1.5 Niet-rashonden **11**

1.6 Duurzame veranderingen **11**

2. AMBITIES **15**

2.1. Enkele definities **15**

2.1.1. *Verantwoord fokbeleid* 15

2.1.2. Verantwoorde inteelttoename 15

2.1.3. Schadelijke raskenmerken 15

2.1.4. Erfelijke aandoeningen 15

2.2. Ambities **16**

3. MAATREGELEN **19**

3.1. Enkele begrippen **19**

3.1.1. Overdrijven van uiterlijke raskenmerken 19

3.1.2. Inteelt en verwantschap 19

3.1.3. Genenpool en genetische diversiteit 19

3.2. Wetenschappelijk onderzoek **20**

3.2.1. Incidentie van ziekten en ontwikkeling van diagnostische tests 20

3.2.2. Meten erfelijke aandoeningen en schadelijke raskenmerken 20

3.3. Fokbeleid **20**

3.3.1. Openstellen stamboek 20

3.3.2. Basisreglement Welzijn & Gezondheid 20

3.3.3. Verenigingsfokreglement 21

3.3.4. Verbreding genenpool 21

a. Softwaremodules verwantschap 21

b. Verplichte DNA-test 22

c. Outcross 22

d. Niet–erkende kleur 22

3.3.5. Convenanten met rasverenigingen 23

3.3.6. Normenmatrix 23

3.3.7. 'Gezondheidsonderzoeken online' 24

3.3.8. *Instructie keurmeesters* 24

3.4.Uiterlijk en gedrag **24**

3.4.1. Gedragstest 24

3.4.2. Gezondheid, gedrag en welzijn leidend op hondenshows 24
3.4.3. Verdere invulling gedragscode keurmeesters 25
3.5.Kennisniveau, houding en gedrag betrokkenen **25**
3.5.1. Stelselmatige publieksvoorlichting 25
a. Rashondengids 25
b. Beslisboom 25
c. Publicatie vorderingen 26
3.5.2. Intensieve voorlichting aan fokkers 26
a. Symposium 26
b. Fokkerstour 26
c. Lesstof Duurzame Fokkerij 26
d. Kynologische cursussen 26
3.5.3. Puppycursussen en vervolgopleidingen 26
3.5.4 Inzicht in belang socialisatie tijdens nestperiode bij fokker 27
3.5.5. Bevorderen natuurlijke aanleg honden 27

4. LOOK-ALIKES **29**
4.1.Inleiding **29**
4.2.Honden zonder stamboom **29**
4.3.Verplichte registratie **29**

5. PROBLEMATIEK (INTERNATIONALE) HONDENHANDEL **31**
5.1.Aanleiding en beschrijving problematiek **31**
5.2.Hondenhandel **31**
5.2.1. Aantallen honden 31
5.2.2. Problematiek hondenhandel 31
a. Rapport hondenhandel 31
b. Controle hondenhandelaren Nederland 32
c. Internethandel in Nederland 32
d. Infectieziekten 32
5.3.Conclusies **32**
5.4.Aanbevelingen **32**
5.5.Referenties **33**

6. BRONNENLIJST **35**

1 Inleiding

1. INLEIDING

In Nederland worden zo'n 1,5 tot 1,8 miljoen honden gehouden. Ongeveer 500.000 daarvan zijn rashonden, verdeeld over circa 300 erkende rassen. Ongeveer één op de vijf huishoudens heeft een of meer honden. Deze cijfers onderstrepen nog eens duidelijk dat het houden van honden en alles wat daarmee te maken heeft, een maatschappelijke factor van belang is.

1.1 Waarom rashonden?

De Nederlandse samenleving is met het oog op erfelijke aandoeningen en schadelijke raskenmerken kritischer tegenover 'de rashond' komen te staan. Men wil dat gezondheid en welzijn voorop staan, en sommigen vragen zich af of we eigenlijk nog wel rashonden moeten blijven fokken. De gezondheids- en welzijnsproblemen van nu zijn immers in de rashondenfokkerij ontstaan?
Daar staat tegenover dat de vraag naar honden met een voorspelbaar en herkenbaar uiterlijk en gedrag onverminderd aanwezig blijft. Uit onderzoek blijkt dat men bij de keuze voor een nieuwe hond toch voor hetzelfde ras blijft kiezen, ondanks de bekende gezondheidsproblemen. Met andere woorden, veel consumenten willen nog steeds een rashond, en kiezen heel specifiek voor een bepaald type wat betreft uiterlijk en gedrag.
Honden zijn langer dan enig ander dier gedomesticeerd, en hebben door de band met de mens van tienduizenden jaren een heel bijzondere positie. In de laatste decennia is de maatschappelijke positie van honden nog sterker geworden; de hond is niet alleen gezelschapsdier maar ook lid van het gezin geworden. Uitingen hiervan zijn onder andere de vraag naar hooggespecialiseerde diergeneeskundige zorg en de ontwikkeling van vele op maat gesneden hondenvoeders.
Deze bijzondere maatschappelijke rol van de hond maakt ook kritiek los op gezondheidsproblemen, vooral omdat het lot van de hond de mens persoonlijk raakt. Deze kritiek moet gelezen worden als de roep om gezondheid en welzijn: de gezonde en sociale hond.

1.2 'Fairfok'

Op 19 mei 2014 introduceerde de Raad van Beheer het begrip 'Fairfok', waarbij de huidige stamboom zich op termijn ontwikkelt tot een soort keurmerk, en inzicht geeft in de kwaliteit van het fokproces. Met andere woorden: wie op termijn een hond koopt met een stamboom, kan er zeker van zijn dat de desbetreffende fokker er, samen met de rasvereniging en de Raad van Beheer, alles aan heeft gedaan een gezonde en sociale hond te fokken. Fairfok is dan niet een keurmerk in de strikte betekenis van het woord, maar een wijze van fokken die eerlijk en duurzaam is en waarbij gezondheid en welzijn van reu, teef en puppies leidend zijn. De Raad van Beheer is de eerste kynologiekoepel in de wereld die met zo'n ambitieuze en ingrijpende beleidswijziging komt.

De introductie van de term 'Fairfok' ging gepaard met de invoering van verplichte DNA-afname en afstammingscontrole bij alle pups, waarvoor de dekking na 1 juni 2014 heeft plaatsgevonden. Stelselmatige DNA-afname moet leiden tot een DNA-databank, waarmee grote hoeveelheden DNA beschikbaar zijn voor onderzoek, en een sluitende stamboekhouding waarin afkomst en verwantschap van alle rashonden vastliggen. De DNA-databank in combinatie met de sluitende stamboekhouding vormen tezamen een belangrijk instrument bij de preventie van erfelijke gebreken en erfelijk bepaalde aandoeningen. Het is één van de maatregelen die de Raad neemt om tot een gezonde en sociale hond in Nederland te komen.

1.3. Waarom dit project?

Waarom deze maatregelen? De afgelopen jaren is een stevige maatschappelijke discussie ontstaan

over de gezondheids- en welzijnproblemen bij rashonden, aangezwengeld door breed uitgemeten media-aandacht, allereerst in de Britse documentaire *Pedigree Dogs Exposed* (2009) en later in uitzendingen van onder meer *Zembla* en *Radar,* publicaties in dag- en weekbladen, en in uitingen van maatschappelijke organisaties zoals Dierenbescherming en Hondenbescherming. Er ontstond een beeld dat rashonden, vooral als gevolg van het eenzijdig fokken op uiterlijke raskenmerken, maar ook als gevolg van inteelt door het fokken met een te kleine en gesloten populatie, per definitie ziek zijn en dat het houden van een rashond vragen om problemen is. Kortom, het imago van de rashond verschoof van *een verantwoorde keuze* naar *een groot risico op problemen*.

De Raad van Beheer, als koepel van de Nederlandse kynologie, erkent de problematiek ten volle en neemt hierin zijn verantwoordelijkheid, vanuit het ethisch besef dat de kynologie dit verplicht is aan de rashond. Vanuit deze morele verplichting neemt de Raad van Beheer *goed gedrag en welzijn van de hond* als vertrekpunt van beleid. Dat betekent dat bij het fokken van honden hun gezondheid, welzijn en sociaal gedrag te allen tijde voorop staan. Dit is een kentering in het beleid van de Raad van Beheer, die wij krachtig willen uitdragen. Dit projectplan, dat gedeeld is met meerdere organisaties in de sector, is daarvan het concrete resultaat en markeert de start van naar het gezamenlijke doel: een gezonde en sociale hond in Nederland.

Het mag zo zijn dat de gezondheids- en welzijnsproblemen binnen de rashondenfokkerij zijn ontstaan, maar óók de oplossing ligt binnen diezelfde rashondenfokkerij. In de rashondenfokkerij heb je door een gedegen registratiesysteem zekerheid over de afstamming van de pup, zijn ouders en hun gezondheid/gedrag. De rashondenfokkerij is goed georganiseerd, en kan derhalve op een gestructureerde manier onderzoeken hoe problemen aangepakt moeten worden. Zo wordt nu op grote schaal onderzocht en geregistreerd welke gezondheidskenmerken er horen bij welke rassen. ‘Meten is weten’, is het devies. Vanuit de rasverenigingen wordt de nieuw verworven kennis op dit gebied onderling en met de kopers van pups gedeeld. Er wordt open en transparant gecommuniceerd, zodat alle betrokkenen kunnen meekijken en zien dat de rashondenfokkerij beter wordt en blijft. De georganiseerde fokkerij i.c. de Raad van Beheer staat garant voor een gestructureerde aanpak, waarin alles in het teken staat van gezondheid en welzijn van de rashond.

1.4 Groeimodel

Anno 2014 weten wij weliswaar in welke richting de oplossingen gezocht moeten worden, maar ontbreekt het ons veelal aan betrouwbare gegevens om kwalitatief en kwantitatief inzicht te krijgen in de verschillende Nederlandse rashondenpopulaties. Een systematisch overzicht van de huidige stand van zaken voor wat betreft inteelt, fokdoelen en frequentie van erfelijke gebreken is er op dit moment nog niet, hoewel er op deze terreinen wel steeds meer gebeurt. Een dergelijk inzicht is nodig om per ras te kunnen bepalen welke aandoeningen de meeste prioriteit moeten krijgen. Bovendien dient het als nulmeting op basis waarvan we in een later stadium de effectiviteit van de genomen maatregelen kunnen evalueren.

Gebruik van bestaande en/of te ontwikkelen software is een belangrijke voorwaarde. Denk daarbij aan programmatuur die zich richt op het optimaal gebruik van alle dieren, het vermijden van risicovolle dekkingen en het integreren van de kennis over genetica, zodat de genetische diversiteit behouden blijft. In combinatie met het stimuleren van genetisch onderzoek zijn dit belangrijke voorwaarden om te komen tot verbetering van de hondenpopulaties. De verplichte DNA-afname bij rashondenpups, gestructureerd, valide en continu incidentieonderzoek bij rassen, en populatiegenetische analyse van hondenpopulaties, zijn daar een belangrijk onderdeel van – en inmiddels al in gang gezet.

Hangende dit noodzakelijke wetenschappelijk onderzoek is dit projectplan dus zeker nog niet ‘in beton gegoten’. Het voorziet in een denkrichting en schetst de contouren van een pakket maatregelen waarvan wij verwachten dat die op termijn effectief zullen zijn. Het plan zal dan ook in

de komende jaren met enige regelmaat moeten worden aangescherpt en aangepast aan de hand van de resultaten van het lopende wetenschappelijke onderzoek en nieuwe inzichten. Het zal voortdurend in beweging zijn en laat aldus een groeimodel zien voor een optimaal en breed gedragen verbetertraject. Ieder jaar, beginnend in het najaar van 2015, vindt tussentijdse evaluatie van de in dit projectplan genoemde maatregelen plaats. Daarover zullen wij rapporteren aan alle betrokkenen, binnen en buiten de sector. Een nog aan te stellen programmasecretaris bewaakt dit proces en spreekt alle betrokkenen daar waar relevant aan op hun verantwoordelijkheden en toezeggingen.

In dit projectplan geven wij aan wat voor ons de spreekwoordelijke 'stippen aan de horizon' zijn, ambities die wij op termijn willen verwezenlijken. U vindt deze ambities, die goeddeels in samenspraak met andere stakeholders zijn geformuleerd, in hoofdstuk 2.
In hoofdstuk 3 geven wij aan welke maatregelen wij hebben genomen en willen gaan nemen om tot realisering van de diverse ambities te komen. Ook geven we aan met wie we eventueel samenwerken en op welke termijn een en ander gerealiseerd moet zijn. Bij nieuw te nemen maatregelen maken wij de kanttekening dat wij voor een aantal zaken instemming van onze achterban moeten vragen via de Algemene Vergadering. De uitkomst van een dergelijk traject staat niet op voorhand vast. Desalniettemin zullen bestuur en directie van de Raad van Beheer er zich maximaal voor inzetten dat de in dit projectplan genoemde maatregelen gerealiseerd worden.

1.5 Niet-rashonden

Als koepel van de Nederlandse kynologie wijzen wij op het feit dat er veel niet-georganiseerde fokkers zijn, die werken zonder stambomen. Tezamen met de honden die (al dan niet illegaal) worden geïmporteerd, zijn deze fokkers goed voor naar schatting circa tweederde van het aantal honden in ons land. Vaak wordt deze groep honden ook als rashond aangeduid, zonder dat onderscheid gemaakt wordt tussen rashonden met een stamboom – waarvoor tal van gezondheidsonderzoeken door de Raad van Beheer en/of de rasvereniging verplicht zijn – en de 'rashonden' zonder stamboom die in dit project als *look-alikes* worden aangeduid.
De Raad van Beheer stelt haar expertise en ervaring ten aanzien van deze laatste groep graag ter beschikking. Zij roept deze groep fokkers en handelaren op hun verantwoordelijkheid te nemen en kennis te nemen van best practices. Het pakket maatregelen dat wij hier presenteren is ook voor deze groep een goede basis. In hoofdstuk 4 stellen wij deze belangrijke doelgroep apart aan de orde. De problematiek van (internationale) hondenhandel, tot slot, komt aan bod in hoofdstuk 5.

1.6 Duurzame verandering

De Raad van Beheer neemt graag het voortouw in de aanpak van de problematiek, maar kan het zeker niet alleen. Alle betrokken partijen hebben in dit proces een eigen verantwoordelijkheid. Zo moet de fokker een goede hond fokken, waarbij gezondheid, welzijn en gedrag leidend zijn, en moet de consument zich terdege laten voorlichten zodat hij weet waar hij op moet letten bij de verantwoorde aanschaf van een pup. Maar ook wetenschappers, dierenartsen, onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties en overheid hebben in dit proces een uiterst belangrijke rol te vervullen, alle vanuit hun eigen expertise en verantwoordelijkheid.

Dit plan bevat een hele reeks aan min of meer technische maatregelen en adviezen. Een voorwaarde om te kunnen slagen is dat het door de hele sector wordt overgenomen en er voldoende draagvlak is. Daarom zijn alle stakeholders uit de hondenwereld erbij betrokken en gevraagd om veranderingen in de fokkerij in gang te zetten en een zogenaamd transitieproces vorm te geven. Dat proces begint met een gezamenlijk geformuleerde uitdaging en geformuleerde ambitie, en wordt uitgevoerd met de kernspelers: fokkers, fokkerijadviseurs, dierenartsen, keurmeesters, rasverenigingen, belangenverenigingen enzovoort. Kernspelers kunnen de eerste "fairfok"-pups fokken volgens de gezamenlijk geformuleerde ambities. Zo'n showcase kan als voorbeeld dienen om de rest van de sector over de streep te trekken – denk aan fokkers van look-alikes en importeurs van pups, die met hun huidige praktijken fokkers van rashonden ontmoedigen hun nek uit te steken.

Een soortgelijk transitieproces is in de landbouw door Wageningen-UR opgezet om de patstelling tussen veehouderij enerzijds en dierenwelzijnseisen anderzijds te doorbreken. Het resulteerde onder meer in het *Comfort Class*-systeem voor de huisvesting van varkens en de *Rondeel-stal* voor leghennen, waarin dierenwelzijn en economisch rendabele veehouderij worden gecombineerd. Het kan dus, zo wijst de praktijk uit. Wij vertrouwen erop dat ook het transitieproces binnen de hondenwereld tot een duurzame verandering zal leiden.

Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland

Amsterdam,
Oktober 2014

2 Ambities

2. AMBITIES

In dit hoofdstuk presenteert de Raad van Beheer ambities voor de (nabije) toekomst, waaronder een aantal met stakeholders uit de sector gedeelde ambities. Deze ambities zijn de spreekwoordelijke 'stippen aan de horizon', einddoelen waar wij weloverwogen, met beleid, naartoe werken. In een nog op te stellen werkplan zullen de ambities verder geconcretiseerd worden.

2.1 Enkele definities[1]

2.1.1 Verantwoord fokdoel

Het fokdoel beschrijft hoe de ideale hond er uitziet en waaraan deze moet voldoen. In een verantwoord fokdoel zijn een goede gezondheid, lange levensduur en goed gedrag leidend en is uiterlijk volgend. [16]

2.1.2 Verantwoorde inteelttoename

De gehele sector hanteert dezelfde normen voor inteelttoename. Gestreefd wordt naar een inteelttoename onder de 0.25% per generatie, inteelttoename boven de 0,5% per generatie zijn niet verantwoord en boven de 1% wordt een ras beschouwd als in acuut gevaar (zie tabel). [16]

Risico's bij verschillende inteelttoename in een ras: Tabel 6.1 uit handboek het fokken van rashonden: omgaan met inteelt en verwantschap. [16]

Inteelttoename per generatie	Risico op problemen	Minimum aantal fokreuen	Lange termijn verwachting
>1%	Onaanvaardbaar hoog	<25	Uitsterven ras door opeenstapeling erfelijke gebreken
0,5-1%	Hoog	25-50	Hoge frequentie erfelijke aandoeningen
0,25-0,5%	Vrij hoog	50-100	Erfelijke aandoeningen komen voor
<0,25%	Gering	>100	Slechts af en toe een erfelijke aandoening

[1]Bij het aantal fokreuen wordt ervan uitgegaan dat het aantal fokteven minstens evenveel is en dat alle fokreuen ongeveer evenveel fokdieren voortbrengen

2.1.3 Schadelijke raskenmerken

De gehele sector hanteert dezelfde definitie van schadelijke raskenmerken: 'Een raskenmerk is schadelijk als het desbetreffende dier bij een dierenarts, gedragstherapeut of andere specialist wordt aangeboden om (de gevolgen van) het kenmerk geheel of gedeeltelijk op te heffen teneinde problemen te herstellen.' [1]

2.1.4 Erfelijke aandoeningen

De gehele sector hanteert dezelfde definitie van erfelijke aandoeningen: "Een kenmerk dat de gezondheid, het gedrag of het functioneren van een hond in het algemeen schaadt volgens goede

[1]Wij hebben voor deze definities gekozen in het kader van de noodzakelijke uniformiteit en werkbaarheid, maar realiseren ons dat zij de lading wellicht (nog) niet geheel dekken.

diagnostische criteria door een dierenarts of andere specialist vastgesteld, significant vaker bij dieren van een raspopulatie voorkomt dan bij de soort in zijn algemeen." [2]

2.2 Ambities

1. Per 2018 is de hondenfokkerij een diervriendelijke en verantwoorde sector en staat ook als zodanig algemeen bekend. [3]

2. Uit ouder onderzoek van E. Gubbels is gebleken dat circa 40 procent van de rashonden in Nederland ziek is. Omdat er geen recente cijfers beschikbaar zijn over de gehele populatie rashonden wordt verondersteld dat dit anno 2014 onveranderd is. In 2019 staat dit percentage op maximaal 25 procent, in 2024 maximaal 10 procent.

3. In 2018 zijn bij alle fokkers gezondheid, welzijn en sociaal gedrag van de reu en teef leidend en bepalend voor de fokdoelen; d.w.z. 100% compliance.[4] Er wordt niet meer gefokt met honden als het risico op gezondheids-, gedrags- en welzijnsproblemen te groot is of als de dieren niet meer zelfstandig en natuurlijk kunnen functioneren. Zo nodig wordt er gestopt met het fokken met honden waarbij dergelijke problemen onvermijdelijk zijn.[5] Fokkers zijn zich ervan bewust dat de hond bij de nieuwe eigenaar, het gezin en de bijbehorende situatie moet passen. Fokkers kunnen advies krijgen welke honden het best in de fokkerij kunnen worden ingezet om problemen te verminderen. De hond moet weloverwogen worden aangeschaft; impulsaankopen passen hier niet bij.

4. De huidige stamboom, afgegeven door de Raad van Beheer, groeit in de periode tot 2018 uit tot een soort ‘keurmerk’: 'Fairfok'. Dat wil zeggen dat de stamboom duidelijk inzicht geeft in de inspanning van de fokker om tot gezonde(re) en sociale honden te komen. Een rashond is een eerlijk en duurzaam gefokt dier met veel aandacht voor gedrag, gezondheid en welzijn van ouderdieren en pups.

5. In de toekomst is de nieuwe eigenaar van een rashond ervan verzekerd dat zijn hond goed past in zijn nieuwe omgeving, geen abnormaal gedrag vertoont, trainbaar en alert is. De hond functioneert goed in een groep (mensen, honden), is gezond en leeft gemiddeld 11 jaar. Bezoek aan de dierenarts blijft beperkt tot reguliere controle en behandeling. De toename van het inteeltpercentage wordt per ras beperkt.

6. Vanaf 2015 worden rasstandaarden die aanleiding kunnen geven tot welzijnsproblemen, bijgesteld. Als het geen Nederlandse rassen zijn, zullen de welzijnsproblemen die de rassen ondervinden en die een direct gevolg zijn van de rasstandaarden, in internationaal verband besproken worden. Nieuwe rassen kunnen pas worden vastgesteld na kritische beoordeling op de aanvaardbaarheid van de gevolgen voor het dier qua welzijn, gezondheid en integriteit.

7. In 2016 worden op shows/tentoonstellingen bij de circa veertig aandachtrassen de besten van het ras beoordeeld door een team van onafhankelijke dierenartsen. Er is gekozen voor ‘beste van het ras’, omdat het hier gaat om een voorbeeldfunctie. Juist de beste hoort geen overdreven, welzijnsbeperkende uiterlijke kenmerken of afwijkend gedrag te vertonen. Bij een aantal andere rassen worden de besten van het ras steekproefsgewijs beoordeeld door het aanwezige team van dierenartsen. Vanuit de Raad van Beheer zal gekeken welke rassen hiervoor in aanmerking komen. Input vanuit maatschappij en stakeholders wordt hierbij gebruikt. Mogelijk dat een dergelijk ras in de toekomst een aandachtsras wordt. Buitenlandse keurmeesters worden over de rasspecifieke aandachtspunten geïnstrueerd voorafgaand aan een hondenshow en ontvangen een vertaling van de rasspecifieke instructies.

8. In 2015 weten alle Nederlandse keurmeesters dat gezondheid en welzijn van de hond leidend zijn en dat het uiterlijk pas beoordeeld mag worden als gezondheid en welzijn geborgd zijn: dat wil zeggen 100% *compliance*. Keurmeesters krijgen extra rasspecifieke instructies voorafgaand aan iedere hondententoonstelling en nemen daarnaast deel aan verplichte nascholing.

9. Het aantal aanwezige Nederlandse keurmeesters op Nederlandse hondententoonstellingen is per 2015 gegarandeerd en afgestemd op het uitgangspunt 'gezondheid en welzijn boven rasspecifieke kenmerken'; op iedere hondententoonstelling heeft minstens 50 procent van de keurmeesters de Nederlandse nationaliteit.

10. Per 2015 werken dierenartsen aan de hand van de richtlijn 'Tegengaan van erfelijke en/of schadelijke raskenmerken bij honden en katten' actief aan bewustwording van en kennisoverdracht op hondeneigenaren. Denk aan advies bij de aankoop van een hond, algemene begeleiding bij (keuzes wat betreft) voortplanting en advies en (veterinaire) hulp bij gezondheids- en welzijnsproblemen. Dierenartsen registreren welke problemen zich bij welke dieren voordoen. Deze informatie wordt gebruikt voor analyse en het in kaart brengen van de ernst en omvang van de problematiek.[6]

11. Per 2015 is nascholing van dierenartsen en medewerkers in dierenartspraktijken op het gebied van fokkerij en genetica gemeengoed en wordt gestimuleerd door de KNMvD en ondersteund door de Raad van Beheer en onderwijsinstellingen op MBO en HBO en academisch niveau. [7]

12. Vanaf 2016 stimuleren de Raad van Beheer, de overheid en de branche dat hondeneigenaren een gedrags- en gehoorzaamheidscursus volgen, bijvoorbeeld bij een kynologenclub aangesloten bij de Raad van Beheer volgen. Deze cursus is van een gegarandeerd minimumniveau en -kwaliteit, geborgd door middel van uniforme landelijke toetsing.

13. In 2018 is het kennisniveau van fokkers, beleidsmakers, eigenaars, kopers en andere belanghebbenden op het gebied van fokkerij zo hoog, dat verantwoorde en betere keuzes gemaakt kunnen worden. Hiertoe zijn er opleidingen en voorlichtingstools ontwikkeld. Denk aan het faciliteren van opleidingen op maat voor kennelhouders in overleg met de sector, een grootschalige voorlichtingscampagne voor hondenbezitters c.q. kennelhouders, en het trainen van mensen op het gebied van gezondheid, gedrag en welzijn van honden. Zo weten kopers van een hond waar ze op moeten letten en dat gezondheid, welzijn en sociaal gedrag van teef en puppies de doorslaggevende aspecten zijn bij het vinden van een goede fokker.[8]

14. Vanaf 2016 worden de klinische ziektebeelden die het gevolg zijn van erfelijke aandoeningen bij rashonden met behulp van DNA-diagnostiek in enkele generaties bijna geheel teruggedrongen. Daarvoor wordt een populatie-genetische analyse uitgevoerd zodat genetische variatie in de populatie zo veel mogelijk behouden blijft, en dieren niet voor de fokkerij worden uitgesloten, die vanwege hun kenmerken belangrijk zijn voor het ras.[9]

3 Maatregelen

3. Maatregelen

In dit hoofdstuk bespreken we de maatregelen die de Raad van Beheer, al dan niet in samenwerking met andere stakeholders uit de gezelschapsdierensector, heeft genomen of gaat nemen teneinde de ambities in hoofdstuk 2 te realiseren.
Na uitleg van enkele belangrijke begrippen in paragraaf 3.1 gaan we in de daarop volgende paragrafen in op de maatregelen die we nemen op het terrein van wetenschappelijk onderzoek, fokbeleid, uiterlijk en gedrag, alsmede kennisniveau, houding en gedrag van betrokkenen.
Hierbij zij opgemerkt, dat het bij het verbeteren van gezondheid en welzijn vaak gaat om *een combinatie van maatregelen*. Hoe die combinatie eruit ziet, hangt af van de karakteristieken van een ras en uiteraard de specifieke problematiek binnen het ras.
De beschreven maatregelen zullen geconcretiseerd worden in een nog op te stellen werkplan waarin wordt benoemd wie wat wanneer doet.

3.1 Enkele begrippen

Als het gaat om de gezondheid van rashonden, ligt de focus meest op erfelijke gebreken. Erfelijke gebreken zijn aandoeningen of gebreken die overerven, dus door de ouderdieren op hun nakomelingen worden doorgegeven. Deze grote groep gebreken kan worden onderverdeeld in twee subgroepen:

1. Overdrijven van uiterlijke raskenmerken
2. Inteelt en verwantschap

3.1.1 Overdrijven van uiterlijke raskenmerken

Een aantal gezondheidsproblemen komt voort uit het overdrijven van uiterlijke raskenmerken. Denk aan honden met zo veel mogelijk huidplooien, met een zo plat mogelijke snuit, met hangende oogleden enzovoort. Aan typische raskenmerken werd in het verleden veel waarde gehecht. In het kader van ‘mooi, mooier, mooist’ ging men steeds een stapje verder, zonder zich te realiseren dat deze raskenmerken bij de hond konden leiden tot gezondheids- en welzijnsproblemen.

3.1.2 Inteelt en verwantschap

Naast de gezondheidsproblemen veroorzaakt door het overdrijven van rastypische kenmerken, zijn er de gezondheidsproblemen die ontstaan zijn als gevolg van het fokken met een te kleine populatie. Er wordt dan te vaak met een te beperkt aantal honden gefokt, dit gebeurt met name als de meeste pups dezelfde paar populaire reuen als vader hebben, waardoor erfelijke aandoeningen zich gemakkelijk binnen de populatie kunnen verspreiden. Denk hierbij aan hartproblemen, epilepsie, het veelvuldig voorkomen van bepaalde vormen van kanker enzovoorts.
Veel gehoorde termen bij dit type erfelijke aandoeningen zijn ‘inteelt’ en ‘verwantschap’. Als twee verwante dieren gepaard worden, zijn hun nakomelingen ingeteeld. De verwantschap in een ras loopt snel op als er maar een beperkt aantal dieren als ouder worden gebruikt, en dan volgt de inteelt in de volgende generaties. Cruciaal in de discussie over erfelijke aandoeningen is de toename van de inteelt. Deze toename kan worden uitgedrukt per generatie of per jaar. Bij een gedegen fokbeleid is het streven om deze toename van de inteelt zo beperkt mogelijk te houden, en onder de 0.5% per generatie.

3.1.3 Genenpool en genetische diversiteit

Ook het woord ‘genenpool’ is een veelgebruikte term in de discussies rondom erfelijke aandoeningen bij rashonden. De omvang van de genenpool bepaalt de genetische diversiteit. Bij een kleine genenpool is het verlies aan genetische diversiteit groter dan bij een grote genenpool. Een belangrijk deel van de gezondheidsproblemen bij bepaalde rassen is het gevolg van de kleine genenpool voor deze rassen.

Genetische diversiteit is nodig om gezonde honden te kunnen fokken en vraagt dus om een grote genenpool. Met deze kritiek in het achterhoofd is gezocht naar een manier om dit inzichtelijk en meetbaar te maken. Genetische diversiteit moet niet langer slechts een term zijn, maar het moet duidelijk worden waar we staan en waar we met beleid naartoe kunnen werken.
Een te kleine genenpool en inteelt zijn nauw met elkaar verbonden. Wordt er met te weinig honden gefokt, dan loopt de inteelt op, versmalt de genenpool en neemt de genetische diversiteit af. Elke rasvereniging moet dus maatregelen nemen om meer honden in de fokkerij te gebruiken, en te voorkomen dat enkele reuen een groot percentage van de pups verwekken.

3.2 Wetenschappelijk onderzoek

3.2.1 Incidentie van ziekten en ontwikkeling van diagnostische tests
Er is door het Expertisecentrum Genetica Gezelschapsdieren van de Faculteit Diergeneeskunde (Universiteit Utrecht) een methode ontwikkeld voor analyse van gezelschapsdierpopulaties. De gegevens hiervoor worden op een gestandaardiseerde en geautomatiseerde manier vergaard bij eerstelijns dierenartsenpraktijk en vervolgens geanalyseerd.[10] Daardoor komen per 2015 goede populatiegegevens beschikbaar om de incidentie van ziekten en schadelijke raskenmerken tussen raspopulaties te kunnen vergelijken, en daarmee per ras te prioriteren op ernst en frequentie. Op grond daarvan worden per geprioriteerde ziekte goede (gevoelige en specifieke) diagnostische tests gedefinieerd om het klinische onderscheid tussen dieren met en zonder de te onderzoeken erfelijke ziekte te kunnen maken. Deze tests worden door of via het Expertisecentrum Genetica Gezelschapsdieren beschikbaar gesteld aan de kynologie en aan praktiserende dierenartsen, die wetenschappelijk begeleid worden bij de optimale toepassing ervan. Deze gezondheidsonderzoeken worden gekoppeld aan de stamboomafgifte (aan de hand van Normenmatrix, zie paragraaf 3.3.6).

3.2.2 Meten erfelijke aandoeningen en schadelijke raskenmerken
Het onder 3.2.1 genoemde onderzoek leidt tot structurele gegevens die nodig zijn voor een gezond fokbeleid. Rasverenigingen en de Raad van Beheer ontwikkelen tezamen een fokbeleid op basis van de uitkomsten van dit onderzoek en gebruiken de uitkomsten tevens om objectieve voorlichting te geven aan fokkers over het te voeren fokbeleid.

3.3 Fokbeleid

3.3.1. Openstellen stamboeken
De Raad van Beheer stelt voor alle rashondenpopulaties zo nodig de stamboeken open; dit gebeurt in overleg met internationale stakeholders als het gaat om niet-Nederlandse rassen. Voor een aantal rassen is het anno 2014 mogelijk om honden van een ander ras in te kruisen.

3.3.2 Basisreglement Welzijn & Gezondheid
Het Basisreglement Welzijn & Gezondheid is al van kracht. Het is onderdeel van het Kynologisch Reglement en bevat de volgende punten:

- Een teef mag niet worden gedekt vóór de dag waarop zij de leeftijd van 16 maanden heeft bereikt.
- Een teef waaruit niet eerder pups zijn geboren, mag niet worden gedekt na de dag waarop zij de leeftijd van 72 maanden heeft bereikt.
- Een teef waaruit eerder pups zijn geboren, mag niet meer worden gedekt na de dag waarop zij de leeftijd van 96 maanden heeft bereikt.
- Een teef mag niet meer worden gedekt na de dag waarop haar vijfde nest is geboren.
- Een teef mag niet worden gedekt binnen 10 maanden na de dag van een dekking voor een vorig nest van die teef.
- Een teef mag niet worden gedekt binnen 24 maanden na de dag van de dekking voor een voorvorig nest van die teef.
- Een teef mag niet worden gedekt door haar grootvader, haar vader, haar broer, haar zoon of haar kleinzoon.

Naleving van deze regels wordt automatisch gecontroleerd bij de dek- en geboorteaangifte. Bij overtreding dient de Raad van Beheer een klacht tegen de fokker in bij het onafhankelijk opererende Tuchtcollege. In het algemeen legt het Tuchtcollege bij dergelijke overtredingen een geldboete op, die hoger wordt naarmate de regels vaker zijn overtreden.
Daarnaast zijn er voor veel rassen aanvullende, inteeltbeperkende regels gesteld. Denk aan het verbod om een teef te kruisen met een halfbroer, neef of oom. Regels die gesteld worden door rasverenigingen kunnen via de normenmatrix gecontroleerd worden.

3.3.3 Verenigingsfokreglement
Alle rasverenigingen hebben voor 1 mei 2013 een reglement moeten opstellen, waarin zij vastleggen op welke wijze er met honden van het desbetreffende ras gefokt moet worden. In dit reglement wordt bijvoorbeeld benoemd op welke aandoeningen de ouderdieren getest moeten worden en dat met dragers of lijders van bepaalde aandoeningen niet gefokt mag worden. De verenigingsfokreglementen moeten aan een aantal voorwaarden voldoen, maar het staat de rasverenigingen uiteraard vrij om met hun maatregelen verder te gaan dan de Raad van Beheer voorschrijft. Belangrijk is dat het fokdoel in overeenstemming is met het gebruiksdoel (veelal gezins- en gezelschapshond) van de honden.

3.3.4 Verbreding genenpool
Een aanzienlijk deel van de gezondheids- en welzijnsproblemen bij rashonden is het gevolg van een te kleine genenpool. Dit betekent dat de honden die voor de fokkerij gebruikt worden, qua erfelijk materiaal sterk op elkaar lijken en er eigenlijk te weinig variatie is.
Een zekere mate van variatie in het erfelijk materiaal is nodig om de populatie gezond te houden. Omdat er lang met weinig dieren gefokt is, is die variatie voor een groot deel verdwenen. Daardoor worden aandoeningen gemakkelijk doorgegeven aan volgende generaties en verspreiden zij zich snel binnen de populatie. Voorbeelden hiervan zijn epilepsie, hartproblemen en het vaak voorkomen van bepaalde vormen van kanker.
Bij een goed fokbeleid wordt de toename van inteelt zo klein mogelijk gehouden. Om vanuit de huidige situatie te komen tot een gezonde hond, is verbreding van de genenpool bij een aantal rassen en het zo breed mogelijk houden van de genenpool bij alle rassen noodzakelijk. De Raad van Beheer volgt hiertoe een meersporenbeleid.

a. Softwaremodules verwantschap

Omdat het belangrijk is inzicht te hebben in de opbouw van een raspopulatie, wat het inteeltpercentage is en hoe verwant de dieren onderling zijn, heeft de Raad van Beheer in samenwerking met het ministerie van Economische Zaken de WUR opdracht gegeven software te ontwikkelen om dit inzicht te verkrijgen. Het gaat om een *monitoringsmodule*, een *sturingsmodule* en een *paringsmodule*. Met de monitoringsmodule kan een analyse van de populatiestructuur van een ras gemaakt worden. Met de sturingsmodule kan men vervolgens allerlei fokmaatregelen ingeven en de consequentie hiervan op populatieniveau voorspellen. Het is bijvoorbeeld mogelijk om te zien wat er gebeurt als je alle lijders uitsluit voor de fokkerij of als je een dekbeperking invoert. Tenslotte kan met de paringsmodule nagegaan worden wat het effect is als een bepaalde reu en een bepaalde teef worden ingezet voor de fokkerij.
De Raad van Beheer biedt hiermee tools aan de rasvereniging voor een verantwoord fokbeleid. De analyse van data en het gebruik van de modules door de aangesloten rasverenigingen voor het maken van fokbeleid is een noodzakelijke vervolgstap. Het uitzetten van dit fokbeleid en de acceptatie daarvan door fokkers is een absolute voorwaarde voor het uiteindelijk slagen van dit project. Voor gebruik van deze modules kan gebruik worden gemaakt van de gegevens die bij de Raad van Beheer bekend zijn over een ras. Ook kunnen data uit het door de kynologie veel gebruikte softwarepakket *ZooEasy* worden geanalyseerd. Voor het ontwikkelen en testen van de modules hebben wij nauw samengewerkt met de rasverenigingen van Golden Retriever, Teckel en Saarlooswolfhond. Ook is er een handboek verschenen. De Raad van Beheer analyseert de data van andere rassen – drie rassen per kwartaal. De Raad adviseert op basis hiervan de rasverenigingen hoe om te gaan met de resultaten van deze analyses.

b. Verplichte DNA-test

Sinds 1 juni 2014 is er een verplichte DNA-afname en afstammingscontrole voor alle rashondenpups. In de stamboekhouding van de Raad van Beheer wordt afkomst vastgelegd van alle honden geboren uit dekkingen na 1 juni 2014, en heeft hierop een sluitende controle plaatsgevonden. Het DNA dat is afgenomen wordt bovendien bewaard, waardoor een DNA-databank ontstaat. Omdat de afstamming van de honden wordt gecontroleerd, kan worden bekeken hoe ziektes overgaan op nieuwe generaties.
Het DNA-materiaal kan door wetenschappers worden gebruikt om te zoeken naar oplossingen voor bepaalde gezondheidsproblemen bij honden. Met het DNA uit de databank is de wetenschap namelijk op termijn in staat te bepalen welke genetische defecten een ziekte veroorzaken. Daarmee wordt het ook mogelijk om een test te ontwikkelen en honden waarmee gefokt gaat worden op bepaalde aandoeningen te testen. Hierdoor hoef je minder dieren uit te sluiten voor de fok en kun je dieren met beleid inzetten.
Als we dankzij het DNA uit de databank in staat zijn tests te ontwikkelen voor bepaalde aandoeningen, dan kunnen we honden waarmee mogelijk gefokt gaat worden op deze aandoeningen testen. Door de resultaten van de DNA-tests te combineren met inzicht in inteelt en verwantschappen binnen de populatie, wordt het mogelijk een fokprogramma op te zetten waarbij de aandoening zo snel mogelijk wordt teruggedrongen zonder dat inteelt en verwantschap (te) snel oplopen.
Tests ontwikkeld met DNA uit de stamboomhondendatabank kunnen voor alle honden van een bepaald type gebruikt worden. Hierdoor kunnen look-alikes ingezet worden voor de fokkerij, wat heel nuttig zou zijn voor noodzakelijke verbreding van de genenpool. Weliswaar worden het dan stamboomloze honden (omdat de afstamming niet precies bekend is), maar de dieren kunnen wel gescreend worden. De nakomelingen van deze honden zullen de ziekte waarvoor gescreend is niet krijgen. Hierdoor zullen minder dieren ziek worden, en bovendien fok je zo langzaam maar zeker de desbetreffende ziekte uit de populatie.

c. Outcross

Om de genenpool te verbreden, is het noodzakelijk dat ‘nieuw’ DNA in een ras wordt gebracht. Dit kan met een zogeheten outcross, het inkruisen van een ander erkend hondenras in een bepaald ras. Voordat met een outcross begonnen kan worden, moet eerst per ras een plan van aanpak opgesteld worden, waarin beschreven wordt hoe de outcross wordt ingevuld. De Raad van Beheer ziet graag dat hierbij druppelsgewijs honden van een ander ras ingekruist worden. Dit betekent dat er na de inzet van een hond van een ander ras eerst weer een aantal kruisingen binnen het ras plaatsvindt, voordat opnieuw een hond van een ander ras wordt ingezet. Zo kun je gecontroleerd sturen en direct ingrijpen als dat nodig mocht blijken en blijft het ras met al zijn karakteristieken zo veel mogelijk behouden. Van te voren kan de in te kruisen hond getest worden op bekende aandoeningen bij zijn ras om te voorkomen dat er nieuwe gezondheidsproblemen binnen het ras geïntroduceerd worden. In alle gevallen moet de rasvereniging bereid zijn de rasstandaard aan te passen. Hoe zorgvuldig er ook ingekruist wordt, feit is dat de rastypische kenmerken zullen veranderen. Vanuit het verbreden van de genenpool kunnen aan een outcross aanvullende voorwaarden gesteld worden, zoals de inzet van nakomelingen voor de fokkerij om er voor te zorgen dat de fokpopulatie voldoende groot blijft. Voorbeelden van rassen waarbij outcross door de Raad van Beheer samen met de rasverenigingen wordt ingezet, zijn de Saarlooswolfhond en de Wetterhoun.

d. Niet-erkende kleur

Binnen de rasstandaard is vastgelegd welke kleuren een hond van een bepaald ras mag hebben. Met honden die een niet-erkende kleur hebben, mag niet gefokt worden. Daarmee sluit je ze uit voor de fokkerij en versmal je de genenpool. Dit is onnodig.
Zolang een bepaalde kleur niet samenhangt met gezondheidsproblemen, vinden wij dat fokken met zo’n hond mogelijk moet zijn. We kunnen dan evenzo goed een stamboom afgeven en desgewenst vermelden we daarop dat de pup een hond met een niet-erkende kleur is. Ditzelfde geldt ook voor niet-erkende haarvariëteiten.

Zolang de haarvariëteit niet samenhangt met bepaalde gezondheidsproblemen, kiest de Raad van Beheer voor een brede genenpool waardoor ook honden met niet-erkende haarvariëteiten voor de fokkerij kunnen worden ingezet. Om het fokken met niet-erkende kleuren of bepaalde haarvariëteiten mogelijk te maken, was aanpassing van het Kynologisch Reglement noodzakelijk. De Algemene Vergadering heeft medio 2014 met deze verandering ingestemd.

3.3.5 Convenanten met rasverenigingen
Als een ras in grote problemen verkeert en het voortbestaan van het ras wordt daardoor bedreigd, kan de Raad van Beheer een convenant afsluiten met de desbetreffende rasvereniging. Zo sloten we met beide rasverenigingen voor de Engelse Bulldog een convenant waarin tal van criteria zijn vastgelegd waaraan een Engelse Bulldog moet voldoen voordat hij kan worden ingezet voor de fokkerij. Zo moet hij in staat zijn om een afstand van 1 kilometer binnen 12 minuten af te leggen en vlot van deze inspanning te herstellen. Een conditietest voor de Engelse Bulldog dus. Ook wordt sinds 1 juni 2014 scherp gecontroleerd op het aantal keizersneden: er zullen nog maar twee keizersneden per teef mogen worden uitgevoerd.

De eerder genoemde problemen van de Cavalier King Charles Spaniel zijn door de Nederlandse rasvereniging goed opgepakt. De eisen aan de gezondheid van dit ras zijn in een convenant vastgelegd en de naleving van deze regels wordt sinds 1 januari 2014 gecontroleerd door de Raad van Beheer. Er is voor dit ras een beslisboom ontwikkeld, waarmee een fokker snel en eenvoudig kan zien of een combinatie van een bepaalde reu met een bepaalde teef is toegestaan.
Voor zowel de Engelse Bulldog als de Cavalier King Charles Spaniel geldt dat de regels uit het convenant gelden voor alle fokkers die via de Raad van Beheer fokken, ongeacht lidmaatschap van een rasvereniging. Er worden geen stambomen afgegeven als niet aan de regels is voldaan.
De Raad van Beheer heeft ook convenanten met rasverenigingen afgesloten, die het kruisen van verschillende variëteiten (in grootte, haartype of haarlengte) toestaat.

3.3.6 Normenmatrix
Voor het verkrijgen van een stamboom wordt er vanaf 2014 gebouwd aan een Normenmatrix waarin geprotocolleerde en door de Raad van Beheer geadministreerde gezondheidsonderzoeken zijn opgenomen, mits relevant voor het ras. Momenteel zijn onderzoeken op oogaandoeningen (ECVO), cochleaire doofheid, koperstapeling, heupdysplasie en elleboogdysplasie geprotocolleerd. In de toekomst zullen meer onderzoeken geprotocolleerd worden en aan de Normenmatrix worden toegevoegd. De eerste aandoening waarvoor het onderzoek geprotocolleerd zal gaan worden, is *patella luxatie*. Deze zal nog in 2014 geprotocolleerd worden. Ook diverse DNA-testen zullen in 2014 dan wel 2015 geprotocolleerd worden. Daarmee komt de lat steeds iets hoger te liggen voor honden die ingezet mogen worden voor de fokkerij.

Iedereen die honden met een stamboom wil fokken, moet uiteindelijk aan de Normenmatrix voldoen. Lidmaatschap van een rasvereniging doet hierbij niet ter zake. Wie niet aan de Normenmatrix voldoet, ontvangt wel een stamboom (afstammingsbewijs), maar daarop wordt aangegeven dat de hond **niet** volgens de eisen uit de Normenmatrix is gefokt. De consument heeft zo een duidelijke keuze en kan zich niet meer beroepen op het niet aanwezig zijn van een keuzemogelijkheid. De Raad van Beheer zal honden promoten die zijn gefokt conform de Normenmatrix – honden die niet voldoen aan de voorwaarden, zal de zij niet promoten. Het totale promotiebeleid van de Raad van Beheer zal gericht zijn op de aanschaf van honden die volledig voldoen aan de beleidsuitgangspunten (100% compliance) van de Raad van Beheer.

In de tweede helft van 2014 worden concrete stappen gezet om de matrix voor de eerste rassen in te vullen. In dit kader moet nog een aantal zaken verder ingevuld worden, zoals een gezondheidscommissie en de exacte werkwijze van deze commissie. Dit zal in nauwe samenspraak met de werkgroep Fokkerij en Gezondheid van de Raad van Beheer gebeuren.

3.3.7 'Gezondheidsonderzoeken online'
Om stambomen aan te kunnen vragen, eist de Raad van Beheer voor een groot aantal rassen dat de honden die voor de fokkerij zullen worden ingezet, eerst onderzocht worden op diverse gezondheidsaandoeningen.
De Raad van Beheer vindt hierbij openheid en transparantie belangrijk. Daarom worden de uitslagen van alle geprotocolleerde en door de Raad van Beheer geadministreerde gezondheidsonderzoeken vermeld op de website van de Raad van Beheer onder 'Gezondheidsonderzoeken online'. Zo kan iedereen van een hond nagaan wat er bekend is over zijn gezondheid. Men kan zoeken op stamboomnummer (NHSB), chipnummer of naam van de hond.
Via 'Gezondheidsonderzoeken online' zijn niet alleen de uitslagen van de gezondheidsonderzoeken van de hond zelf, maar ook die van de ouderdieren van de hond, eenvoudig in te zien.

3.3.8 Instructie keurmeesters
Het gezondheids- en welzijnsbeleid van de Raad van Beheer richt zich zowel op het overdrijven van rastypische kenmerken als op gezondheidsproblemen die ontstaan als gevolg van het fokken met een te kleine populatie. Bij gezondheids- en welzijnsproblemen die voortkomen uit het overdrijven van rastypische kenmerken, is het beleid er in essentie op gericht om het overdrijven van uiterlijke kenmerken niet langer te belonen.
Keurmeesters worden op diverse manieren geïnstrueerd waarop te letten als zij keuren. Dit kan in de vorm van verplichte nascholingsbijeenkomsten, instructies voorafgaand aan een show en voor een aantal rassen is er de reeds bestaande rasspecifieke instructie. Duidelijk moet zijn dat een keurmeester geen 'uitmuntend' geeft aan een hond die als gevolg van uiterlijke kenmerken gezondheids- of welzijnsproblemen ondervindt. De beoordeling 'uitmuntend' is alléén gereserveerd voor honden zonder zichtbare gezondheids- en welzijnsproblemen, die – zoals dat vaak wordt genoemd – 'fit for function' zijn.
De Algemene Vergadering van de Raad van Beheer heeft in juni 2014 ingestemd met verplichte nascholing voor exterieur keurmeesters.
Zie ook paragraaf 3.4.

3.4 Uiterlijk en gedrag

3.4.1. Gedragstest
De Raad van Beheer ziet erop toe dat er tests worden georganiseerd, waarmee het gedrag van potentiële fokdieren kan worden beoordeeld. Voor bepaalde rassen geldt een verplichte koppeling tussen het slagen voor de gedragstest en de inzet voor de fokkerij. Op deze manier wordt voorkomen dat ongewenst angstig en agressief gedrag zich in de rashondenpopulatie verspreidt.

3.4.2 Gezondheid, gedrag en welzijn leidend op hondenshows
Uiteraard draait het bij hondenshows om het uiterlijk. Maar ook hier geldt: binnen de rasstandaard zijn gezondheid, gedrag en welzijn leidend. Een hond moet allereerst een gezonde en vitale hond zijn, daarnaast geen abnormaal gedrag vertonen, trainbaar en alert zijn en goed functioneren in een groep (mensen, honden); pas daarna komt zijn uiterlijk - letterlijk - in beeld. Met dit uitgangspunt in het achterhoofd heeft de Raad van Beheer al tal van maatregelen genomen die de gezondheid en het welzijn van honden moeten borgen. Zo zijn er specifieke instructies gemaakt voor rassen waarvan bekend is dat er gezondheids- en welzijnsproblemen voorkomen door het overdrijven van uiterlijke kenmerken.

Het aantal aanwezige Nederlandse keurmeesters op Nederlandse hondententoonstellingen wordt gegarandeerd en afgestemd op het uitgangspunt 'gezondheid en welzijn gaan boven rasspecifieke kenmerken'. Gestreefd wordt naar ten minste 50 procent Nederlandse keurmeesters. Medio 2014 heeft de Algemene Vergadering van de Raad van Beheer een voorstel hiertoe aangenomen. Binnen afzienbare tijd, uiterlijk 1 januari 2016, zullen bij de aandachtrassen de besten van het ras beoordeeld worden door een team van onafhankelijke dierenartsen – bijvoorbeeld dierenartsen van de faculteit

Diergeneeskunde. Bij een aantal andere rassen worden de besten van het ras steekproefsgewijs beoordeeld door het aanwezige team van dierenartsen.

De Raad van Beheer vindt dat een keurmeester niet de beoordeling 'uitmuntend' (de hoogste kwalificatie) mag geven aan een hond die als gevolg van rasspecifieke uiterlijke kenmerken gezondheids- en/of welzijnsproblemen ondervindt. Dit komt ook terug in de Gedragscode Exterieur Keurmeesters, die tussen de Raad van Beheer, de keurmeesters en de rasverenigingen is overeengekomen.

Daarnaast stimuleert de Raad van Beheer discussies tussen keurmeesters over de relatie tussen rasspecifieke uiterlijke kenmerken enerzijds en de gezondheid en het welzijn van honden anderzijds. Wanneer worden gezondheid en welzijn geschaad door uiterlijke raskenmerken en hoe ga je hier als keurmeester mee om? Het zijn vragen die in bijeenkomsten van keurmeesters regelmatig aan de orde komen. Hierbij worden daar waar relevant ook dierenartsen betrokken. Een hondenshow blijft een schoonheidswedstrijd, maar wel een wedstrijd met een sterke focus op de gezondheid en het welzijn van de deelnemende honden.

3.4.3 Verdere invulling gedragscode keurmeesters
Omdat het beleid van keurmeesters directe invloed heeft op de inzet van honden in de fokkerij, krijgen keurmeesters per 2015 extra rasspecifieke instructies in een verplichte nascholing. In deze instructies is precies beschreven waar keurmeesters op moeten letten. Bij alle rassen is er aandacht voor de ademhaling, het gebit, de ogen, de huid, de beharing en uiterlijke verzorging, overgewicht, het temperament en gedrag en het al dan niet in balans zijn als de hond staat of beweegt. Daarnaast zijn er specifieke aandachtspunten per ras beschreven. Voor zo'n 40 rassen zijn er dergelijke instructies opgesteld. Input vanuit de kynologie, maatschappij en stakeholders wordt gebruikt voor mogelijke uitbreiding van het aantal aandachtsrassen.

3.5 Kennisniveau, houding en gedrag betrokkenen

Om kennisniveau, houding en gedrag van betrokkenen te veranderen, is brede communicatie naar en met alle betrokkenen van belang. Daarbij zal er naast de reguliere media en kanalen ook gezocht moeten worden naar nieuwe 'creatieve' manieren om informatie over te brengen. Dit vereist een andere benadering en denkwijze, ook bij de media.
Daarnaast is het noodzakelijk dat de stakeholders bij het transitieproces samenwerken. Ervaren, laten zien, samen doorlopen. Alleen maar zenden van informatie zal niet de gewenste verandering teweegbrengen.

3.5.1 Stelselmatige en objectieve publieksvoorlichting
Per 2015 komt er stelselmatige en objectieve voorlichting aan het publiek op gang over wat een gezonde en sociale hond is en wat men als individu c.q. hondeneigenaar kan bijdragen. Belangrijke rol spelen hierbij de social media en de websites van alle stakeholders, maar met name die van het LICG, Raad van Beheer, de KNMvD, faculteit Diergeneeskunde en Dierenbescherming.

a. Rashondengids (website)

Via de Rashondengids, die in 2015 online gaat, heeft de kandidaat-hondenbezitter op een laagdrempelige en toegankelijke wijze toegang tot wetenschappelijk gefundeerde informatie over het desbetreffende ras, de gezondheid en de kans op erfelijke aandoeningen.[11]

b. Beslisboom

Er is in de periode 2015-2016 een beslisboom (test) met als titel 'Welke hond past bij mij?' om de kandidaat-hondeneigenaar te helpen een verantwoorde keuze te maken. Deze beslisboom zal te vinden zijn op de nieuw ingerichte website van de Raad van Beheer die per 2015 de consument eerlijke en duidelijke informatie biedt over (ras)honden.[12]

c. Publicatie vorderingen

Vorderingen in de strijd tegen erfelijke aandoeningen en schadelijke raskenmerken worden op toegankelijke wijze publiekelijk gemaakt, alsmede tips waar je op moet letten bij de aankoop van een hond, hoe je een goede en betrouwbare fokker herkent en welke maatregelen er worden genomen om houding en gedrag van zowel fokkers als consumenten te veranderen.[13]

3.5.2 Intensieve voorlichting aan fokkers

a. Symposium

Er komt met ingang van 2014 een jaarlijks symposium met workshops om de georganiseerde kynologie en fokkerij te betrekken bij, en op de hoogte te brengen van, de nieuwste ontwikkelingen en methoden die belangrijk zijn bij het bestrijden van erfelijke aandoeningen en schadelijke raskenmerken, inclusief maatregelen die worden genomen om houding en gedrag te veranderen. Het eerste symposium heeft plaatsgevonden op 18 juni 2014.[14]

b. Fokkerstour

Ieder najaar organiseert de Raad van Beheer een lezingencyclus door deskundigen, speciaal voor fokkers en andere geïnteresseerden in het fokken met honden. Deze Fokkerstour bestaat uit negen sessies per jaar, verspreid over drie locaties in Nederland. Met bijna 500 deelnemers aan de sessies en de wetenschap dat meer dan 85 procent van de deelnemers de Fokkerstour aanbeveelt bij collega's, mag deze tour met recht zeer succesvol genoemd worden. Fokkers die de lezingen bijwonen ontvangen een bewijs van deelname. De Fokkerstour kan daardoor opgenomen worden in een vorm van verplichte educatie voor fokkers door de RvB of door rasverenigingen.

c. Lesstof Duurzame Fokkerij

Per 2015 is er in het kader van een verantwoorde en bewuste hondenfokkerij digitale lesstof 'Duurzame Fokkerij' beschikbaar voor het MBO-onderwijs, gericht op de eigen verantwoordelijkheid van de fokker, bewustwording en handelingsperspectief. In de lesstof wordt extra aandacht besteed aan genetica, voor welk vak een specialist is aangetrokken. De cursus gaat 'on tour' door het land, waar in de vorm van *master classes* met onder meer fokkers, beleidsmakers en studenten wordt gediscussieerd over de problematiek.[15]

d. Kynologische cursussen

Mensen die hun kynologische kennis willen uitbreiden, dan wel verdiepen, kunnen via de Raad van Beheer tal van cursussen volgen. Voorbeelden hiervan zijn Kynologische Kennis 1, Kynologische Kennis 2 en exterieur- en bewegingsleer. Opleidingen zoals CKI (kynologisch instructeur) en gedragsbeoordelaar voor hondentrainers, zijn andere voorbeelden. Alle cursussen worden afgesloten met een examen; uitsluitend het volgen van een cursus is niet voldoende om een diploma of erkenning te krijgen. Vanaf 2016 zijn de laatste inzichten op het gebied van schadelijke raskenmerken en erfelijke aandoeningen in het cursusmateriaal verwerkt.

3.5.3 Puppycursussen en vervolgopleidingen

Voor een gedegen puppycursus kan men terecht bij de regionale verenigingen die aangesloten zijn bij de Raad van Beheer, vaak kynologenclubs of kortweg KC's genoemd. Op circa 70 adressen door heel het land zijn KC's actief. Vrijwel alle KC's bieden deze puppycursussen aan. Behalve bij de Raad van Beheer kunnen ook puppycursussen gevolgd worden bij andere aanbieders, zoals de Dierenbescherming.

Tijdens de cursus maakt de pup kennis met pups van andere rassen en leert zo met andere honden om te gaan zonder dat er onbedoeld de brute kracht van volwassen honden aan te pas komt. Eigenaren brengen hun pup spelenderwijs een aantal basisvaardigheden bij zoals zitten, liggen, komen, netjes meelopen zonder te trekken en tandjes laten zien. Men wisselt ervaringen met elkaar uit en kan de instructeur vragen stellen over voeding, zindelijk maken, vernielzuchtig gedrag of alleen laten tot en met hoe lang de jonge hond per dag uitgelaten mag worden. Samen met de instructeur

kan men vroegtijdig gedrag onderkennen dat later tot problemen zou kunnen leiden en dit met zachte hand in goede banen leiden.

Deze cursussen zijn te volgen via de kynologenclubs die zijn aangesloten bij de Raad van Beheer. Vervolgopleidingen zijn de Gehoorzame hond I en II, Elementaire Gehoorzaamheid, Voortgezette Elementaire Gehoorzaamheid, en Verkeerszekere Hond.
Daarnaast kan men met de hond ook een of meerdere hondensporten gaan beoefenen zoals agility, gedrag en gehoorzaamheid en flyball. Het beoefenen van een van deze sporten zorgen er onder andere voor dat de hond – baas relatie steeds sterker wordt, de hond zowel fysiek en geestelijk uitgedaagd wordt, de leergierigheid van de hond geprikkeld wordt en de hond fit en alert gehouden wordt.

3.5.4 Inzicht in belang socialisatie pups tijdens de nestperiode bij fokker
De Raad van Beheer vindt het belangrijk dat honden ook sociaal zijn. Veel honden worden immers als huishond gehouden en dan moeten ze goed gesocialiseerd zijn, anders krijg je gegarandeerd problemen met je hond. De Raad van Beheer neemt dit nadrukkelijk mee in zijn communicatie richting fokkers. Ook de Fokkerstour biedt hiertoe mogelijkheden. Het is een belangrijk aspect dat steeds terugkeert op de Dag van de Hond, georganiseerd door de Raad van Beheer.

3.5.5 Bevorderen natuurlijke aanleg honden
Het is bekend dat honden instincten hebben die je met bepaalde activiteiten kunt stimuleren. Denk aan het speuren, gekoppeld aan speurtraining. Daarnaast is het belangrijk na te gaan wat voor ‘type’ hond je hebt. Heb je een hond die veel uitdaging en beweging nodig heeft, dan moet je hem voldoende activiteiten aanbieden die aan deze behoefte tegemoetkomen. Anders loop je het risico dat hij gedragsproblemen krijgt. In de voorlichting die de bij de Raad van Beheer aangesloten rasverenigingen en kynologenclubs aan pupkopers en kopers van herplaatsingshonden geven, wordt hier aandacht aan geschonken. Voor diverse rassen zijn er rasspecifieke vormen van training van natuurlijke aanleg.

4

Look-alikes

4. LOOK-ALIKES

4.1 Inleiding

Uit onderzoek van het Expertisecentrum Genetica Gezelschapsdieren in opdracht van het ministerie van Economische Zaken naar gezondheidsproblemen van de Franse Bulldog, de Chihuahua en de Labrador Retriever (mei 2014) blijkt onder meer dat de officiële rasverenigingen van deze hondenrassen beleidsmatig al goede maatregelen treffen voor het terugdringen van aandoeningen. Zo heeft de Nederlandse Chihuahua Club, de rasvereniging voor de Chihuahua, specifieke regels voor de geconstateerde knieproblemen. Voor alle fokdieren van deze rasvereniging geldt een verplicht *patella luxatie* (knie-)onderzoek door een specialistische dierenarts. De Hollandse Bulldoggen Club, de rasvereniging voor de Franse Bulldog, heeft specifieke regels voor de geconstateerde aandoeningen aan de voorste luchtwegen. Zo geldt voor alle fokdieren van deze rasvereniging een verplicht luchtwegonderzoek door een dierenarts. De Nederlandse Labrador Vereniging en de Labrador Kring Nederland, de rasverenigingen voor de Labrador Retriever, hebben specifieke regels voor de geconstateerde aandoeningen aan heupen en ellebogen. Zo geldt voor alle fokdieren van deze rasverenigingen een verplicht onderzoek naar afwijkingen aan heupen en ellebogen door specialistische dierenartsen.
Uit hetzelfde onderzoek, gericht op rasgebonden erfelijke aandoeningen en schadelijke raskenmerken, blijkt echter dat het gezondheidsbeeld van genoemde hondenrassen goeddeels wordt bepaald door (niet-) rashonden zonder stamboom (look-alikes). Zo heeft van de onderzochte populatie Chihuahua's slechts 6 procent, van de Franse Bulldoggen slechts 12 procent en van de Labrador Retriever slechts 20 procent een officiële stamboom.

4.2 Honden zonder stamboom

Rasverenigingen stellen aan het fokken van rashonden eisen, evenals de Raad van Beheer, die de officiële stambomen uitgeeft. Zo werken zij samen aan gezonde en sociale rashonden, zie de inleiding van dit hoofdstuk. Aan niet-rashonden zonder stamboom worden geen eisen gesteld wat betreft gezondheid, welzijn en sociaal gedrag. Deze laatste groep dieren bepaalt volgens het onderzoek echter wel het beeld dat mensen hebben van een rasdier.
Het probleem bij de *look-alikes*, honden zonder stamboom en het overgrote deel van de totale populatie rashonden, is dat regulatie van de fokkerij zeer lastig is. Dat komt doordat er, in tegenstelling tot de georganiseerde rashondenfokkerij, geen afstammingsregistratie plaatsvindt en het testen van ouderdieren niet gangbaar is. Dit maakt het implementeren van een systeem ter verbetering van de gezondheid van deze niet-rashonden tot een lastige opgave, terwijl hiernaar, gezien het marktaandeel, wel de meeste aandacht uit zou moeten gaan.
De Raad van Beheer is graag bereid haar kennis en ervaring in de opzet van een duurzaam fokbeleid in te zetten voor de niet-rashondenfokkerij en wil hierover graag nader in gesprek met het ministerie.

4.3 Verplichte registratie

Een mogelijke oplossing van het probleem rondom de onduidelijke gezondheidssituatie van look-alike rashonden kan gevonden worden in het verplicht laten registreren van alle honden bij de Raad van Beheer, zodat niet alleen aan rashonden, maar aan *alle* honden gezondheidseisen gesteld kunnen worden die ook gecontroleerd kunnen worden op naleving. De Raad van Beheer heeft de kennis, ervaring en deskundigheid om deze verantwoordelijkheid op zich te nemen en is bereid zijn processen hierop aan te passen.

5

Internationale hondenhandel

5. PROBLEMATIEK (INTERNATIONALE) HONDENHANDEL

5.1. Aanleiding en beschrijving problematiek

Het projectplan 'Gezonde en sociale hond in Nederland' heeft betrekking op twee groepen honden. Tot de ene groep honden behoren de honden met stamboom. De andere groep zijn honden zonder stamboom (inclusief look-alikes). De derde groep honden betreft geïmporteerde honden zonder stamboom, afkomstig van de (internationale) hondenhandel in voornamelijk pups. Bij deze groep dieren worden óók gezondheids- en welzijnsproblemen geconstateerd, maar het is een stuk lastiger om preventieve maatregelen te nemen, onder andere door de onduidelijke herkomst van de dieren en ingewikkelde handhaving. In dit hoofdstuk wordt de problematiek van deze derde groep honden, voor zover de kennis daarover aanwezig is, kort geschetst en wordt een plan van aanpak geformuleerd.

5.2 Hondenhandel

5.2.1 Aantallen honden

De cijfers over het totaalaantal honden in Nederland lopen sterk uiteen. In een rapport uit 2011 wordt een aantal van 1,5 miljoen honden in Nederland vermeld (Feiten & Cijfers, 2011). Een jaar later 1,6 miljoen (MarketResponse 2012). Als men uitgaat van een gemiddelde levensduur van een hond van 10 jaar, betekent dat er jaarlijks ongeveer 150.000 pups nodig zijn om de bestaande populatie in stand te houden. Er worden jaarlijks 41.000 honden gefokt met een stamboom van de Raad van Beheer. Geschat wordt dat er in een zelfde jaar ongeveer 30.000 pups door beroepsmatige en gelegenheidsfokkers worden gefokt. Verder worden er jaarlijks ongeveer 5.000 zwerfdieren geïmporteerd. Deze cijfers laten zien dat minimaal de helft van het aantal 'benodigde pups' (75.000 stuks) uit de (internationale) hondenhandel afkomstig moet zijn.

5.2.2 Problematiek hondenhandel

a. **Rapport 'Puppyhandel Europa'**

In 2013 heeft de organisatie *Four Paws* een onderzoek uitgevoerd naar de (internationale) hondenhandel in Europa. Er wordt gesteld dat deze handel de laatste vijf jaar grootschaliger en professioneler wordt, en gepaard gaat met grote financiële belangen en weinig handhaving. Meldingen van overtredingen op het gebied van dierenwelzijn (transport, leeftijden) en diergezondheid (registratie, vaccinatieboekjes en -stickers, stempels) zijn algemeen bekend.

Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen malafide en illegale hondenhandel. Deze termen worden vaak wisselend en niet altijd correct gebruikt. Bij illegale handel worden wettelijke voorschriften overtreden en handelt men niet in lijn met de wet (bv. EU regels m.b.t rabiës vaccinatie, chip, paspoort, transport en leeftijd waarop transport mag plaatsvinden, melden van transport). Bij malafide praktijken gaat het om onwenselijke handelspraktijken waarbij dieren bijvoorbeeld niet goed worden gevaccineerd tegen parvo of hondenziekte, niet worden ontwormd of niet goed zijn gesocialiseerd. Daarbij moet men zich realiseren dat bepaalde (handels-) activiteiten in de EU met haar open grenzen juridisch zijn toegestaan.
Gedurende acht maanden zijn voor het onderzoeksrapport *'Puppyhandel Europa'* op vijftig plaatsen in Europa hondenfokkers bezocht om een indruk te krijgen van de gang van zaken.

Enkele conclusies uit het rapport *'Puppyhandel Europa'*:

- Tsjechië, Hongarije, Polen, Roemenië en Slowakije zijn de belangrijkste landen waar pups voor de (internationale) hondenhandel worden gefokt.
- De (internationale) hondenhandel heeft lage kosten als kenmerk.

- Transport van honden vindt plaats met een minimum van 20-25 dieren. De winst op een kleine hond kan € 760 bedragen (kostprijs € 190, transport € 50, verkoopprijs € 1.000).
- Er zijn drie grote handelaren actief (in Italië, Duitsland en Nederland).
- Nederland speelt op dit moment een belangrijke rol als doorvoerland bij de distributie van de honden door de mogelijkheid om (tot 29 december 2014) dieren onder de drie maanden onder bepaalde voorwaarden in te voeren zonder rabiësvaccinatie.
- Het is aannemelijk dat het samenbrengen van pups op verschillende plaatsen in combinatie met stress van spenen en transport problemen oplevert, bijvoorbeeld als het gaat over infectieziekten.

b. Controle hondenhandelaren Nederland

In Nederland worden regelmatig controles uitgevoerd bij hondenhandelaren (er vindt in dit kader samenwerking plaats tussen politie, LID en NVWA), waarbij soms onregelmatigheden worden aangetroffen. Bij het Meldpunt 144 komen veel meldingen binnen van kopers van pups, die na enkele dagen na aankoop ziek worden of dood gaan.

c. Internethandel in Nederland

In de zomer van 2006 registreerden twee studenten van Hogeschool Van Hall Larenstein in Leeuwarden gedurende twee weken alle nieuw geplaatste internetadvertenties waarin huisdieren werden aangeboden. Ze registreerden op twaalf verschillende websites (Dieren gedownload, 2006). Er werden 27.000 nieuwe advertenties geplaatst, waarin ruim 86.000 dieren werden aangeboden. In 27 procent van de advertenties werden honden aangeboden, waarvan 77 procent (16.500) pups met alleen hiervoor al een geschatte waarde van € 5,5 miljoen. Dat betekent in het hoogseizoen dus meer dan 30.000 pups per maand die via internet verhandeld worden.

d. Infectieziekten

Het is aannemelijk te veronderstellen dat veel geïmporteerde honden, door verschillende herkomst en de combinatie met stress van vervoer en spenen, ziek worden (o.a. parvo-infecties worden vaak gemeld). Daarnaast speelt reizen met honden in het algemeen een rol in risico's voor de volksgezondheid (rabiës is een gevaar voor de gehele omgeving, inclusief de mens).

5.3 Conclusies

De (internationale) hondenhandel is omvangrijk, gaat gepaard met grote financiële belangen en speelt zich grotendeels af buiten het toezicht van de autoriteiten door ingewikkelde handhaving. Niet alleen is het dierenwelzijn vaak ernstig in het geding, maar er zijn ook risico's op het gebied van infectieziekten voor mens (zoönosen zoals rabiës, huidschimmels, endoparasieten) en dier. Tenslotte vindt er leed plaats in gezinnen die een pup hebben aangeschaft die ziek blijkt te zijn of komt te overlijden. Hoewel moeilijk, laat dit onverlet dat ook op dit terrein stappen noodzakelijk zijn.

5.4 Aanbevelingen

In de brief van 1 juli 2014 aan de Tweede Kamer heeft staatssecretaris Dijksma aangekondigd de regelgeving per 29 december 2014 te wijzigen, primair om de verspreiding van rabiës tegen te gaan. Verder werd de Europese aanscherping van de nieuwe veterinaire voorschriften voor het niet-commerciële verkeer van gezelschapsdieren aangekondigd:

- Er komt aanscherping van de regels voor de afgifte van internationale EU-paspoorten voor honden, katten en fretten (met borging van het chipnummer, de identificatie gegevens, de rabiësvaccinatie). Lege paspoorten kunnen alleen nog maar geleverd worden aan dierenartsen. Deze nieuwe regels dragen bij aan een verbeterd toezicht op de (internationale) hondenhandel.
- De vrijstelling om honden, katten en fretten onder de drie maanden leeftijd te kunnen importeren zonder een vaccinatie tegen rabiës, wordt per 29 december 2014 ingetrokken. Dit

heeft als gevolg dat deze dieren pas vanaf een leeftijd van 15 weken kunnen worden ingevoerd. Deze maatregel is een gelijktrekking met die van een groot aantal andere lidstaten.

Met deze maatregelen is de verwachting dat de (internationale) hondenhandel beter kan worden gereguleerd, mits er voldoende controlerend en handhavend wordt opgetreden.

Afhankelijk van de resultaten van een nog lopend Europees onderzoek naar de hondenhandel wordt bepaald of extra maatregelen nodig zijn.
Hierbij kan in ieder geval gedacht worden aan:

- Verplichte identificatie en registratie van honden in een Europees datasysteem waardoor honden traceerbaar zijn en eigenaren kunnen nagaan waar hun hond vandaan komt. Bijkomend voordeel is dat de honden dan kunnen worden getraceerd in geval van een ziekte-uitbraak.
- Registratie van hondenpaspoorten in een database die toegankelijk is in de gehele EU.
- EU-regels die lidstaten verplichten een vergunningstelsel te hanteren voor hondenfokkers- en handelaren gebaseerd op richtlijnen ontwikkeld door experts in hondenwelzijn.
- Voorlichting van potentiële nieuwe hondeneigenaren om alleen bij betrouwbare fokkers en handelaren een pup aan te schaffen.
- Bewustzijn blijven creëren bij de potentiële nieuwe hondeneigenaar als het gaat om herkomst (hierbij valt te denken aan informatievoorziening en campagnes).

Voor het projectplan Gezonde en Sociale Hond in Nederland kunnen de laatste twee zaken door de sector zelf krachtiger worden ontwikkeld en uitgevoerd, waarbij ondersteuning van de overheid van grote waarde kan zijn (Postbus 51).

5.5 Referenties

- Feiten & Cijfers Gezelschapsdierensector. Rapport HAS Kennistransfer, HAS Hogeschool Den Bosch, 2011
- Petpopulatie' 2011 in The Netherlands. MarketResponse 2012, in opdracht van de Nederlandse Voedingsindustrie Gezelschapsdieren (NVG)
- Puppy trade in Europe. Report FOUR PAWS International, November 2013
- Dieren geDownload, Een onderzoek naar handel in en aanbod van gezelschapsdieren via internet. Heidi van den Brandt en Jesse Versteegh, 2006.
- Controle-actie hondenhandelaren. www.politie.nl 27 mei 2014
- Vetinf@ct. Illegale hond in je praktijk, wat nu? Juli 2014
- Nieuwe aanpak van misstanden in hondenhandel en –fokkerij. www.rijksoverheid.nl/nieuws 10-12-2010
- NVWA neemt 84 honden in beslag. Nieuwsbericht 13 juli 2011.

6 Bronnenlijst

6. BRONNENLIJST

1. Universiteit Utrecht, Faculteit Diergeneeskunde/Expertisecentrum Genetica Gezelschapsdieren
2. UU Faculteit Diergeneeskunde/Expertisecentrum Genetica Gezelschapsdieren
3. Wageningen University and Research Centre (WUR)
4. Raad van Beheer
5. Dierenbescherming
6. Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD)
7. Idem
8. WUR en HAS Hogeschool Den Bosch
9. Universiteit Utrecht, Faculteit Diergeneeskunde/Expertisecentrum Genetica Gezelschapsdieren
10. UU Faculteit Diergeneeskunde/Expertisecentrum Genetica Gezelschapsdieren, KNMvD, Raad van Beheer
11. Landelijk InformatieCentrum Gezelschapsdieren (LICG) en Raad van Beheer
12. Raad van Beheer
13. UU Faculteit Diergeneeskunde/Expertisecentrum Genetica Gezelschapsdieren, LICG, Raad van Beheer
14. UU Faculteit Diergeneeskunde/Expertisecentrum Genetica Gezelschapsdieren, Raad van Beheer
15. Citaverde College, Van Hall-Larenstein, Ontwikkelcentrum
16. Handboek ‘Het fokken van Rashonden, Omgaan met inteelt en verwantschap”

